

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Кафедра соціальних та економічних дисциплін, факультет № 2

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

з навчальної дисципліни «Фіскальне адміністрування»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
071 «Облік і оподаткування»

**м. Харків
2023 рік**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
Протокол № 7 від 29.08.2023

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023.

Розглянуто на засіданні кафедри соціальних та економічних дисциплін
Протокол №7 від 29.08.2023

Розробники: доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін,
кандидат економічних наук Сусіденко Олексій Валентинович.

Рецензенти:

1. професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування ХНУ ім. В.Н. Каразіна, кандидат економічних наук, професор Глущенко А.С.;
2. доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін, кандидат економічних наук, доцент Павленко Н.В.

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Усього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота	
5 семестр							
Тема 1. Сутність і види податків. організація податкової системи.	8	2	2	-	-	4	екза мен
Тема 2. Організація податкового адміністрування. облік платників податків.	8	2	2	-	-	4	
Тема 3. Податковий контроль. адміністрування податків, зборів, платежів.	8	2	2	-	-	4	
Тема 4. Податок на прибуток підприємств.	8	2	2	-	-	4	
Тема 5. Податок на доходи фізичних осіб.	8	2	2	-	-	4	
Тема 6. Податок на додану вартість.	14	4	4	-	-	6	
Тема 7. Мито та акцизний податок.	8	2	2	-	-	4	
Тема 8. Податок на майно. рентна плата. екологічний податок.	8	2	2	-	-	4	
Тема 9. Спеціальні податкові режими. спрощена система оподаткування, обліку та звітності.	14	4	4	-	-	6	
Тема 10. Корпоративний податковий менеджмент.	10	2	2	-	-	6	
Тема 11. Ухиляння від податків і перекладання податків. податкова політика в системі державного регулювання економіки.	16	4	4			8	
Тема 12. Планування та прогнозування податків і зборів	10	2	2			6	
Всього за семестр № 2:	120	30	30	-	-	60	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

ТЕМА № 1. СУТНІСТЬ І ВИДИ ПОДАТКІВ. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ.

Семінарське заняття. Аналітична функція фіскальної системи.

Навчальна мета заняття: розглянути фіскальну як систему, що забезпечує державне регулювання соціально-економічних процесів, логіку аналізу характерних ознак податків, управління податковою системою.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Історичні передумови виникнення і розвитку податків.
2. Економічний зміст та функції податків.
3. Податкова система та принципи її побудови.
4. Управління податковою системою (податковий менеджмент)

Методичні вказівки:

У першому питанні визначаються історичні передумови виникнення і розвитку податків. Дається характеристика виникнення податків на початковому етапі розвитку людської цивілізації.

Класичними чистими суспільними благами є національна безпека, охорона законності та порядку, служба погоди. Такі блага не виробляються приватною економікою забезпечуються тільки державою. Інші блага мають змішаний приватно-державний характер — освіта, охорона здоров'я, наука, культура.

У цілому управління справами суспільства з боку органів державної влади вважається діяльністю, яка породжує суспільну корисність у формі суспільних благ. На відміну від ринкових, вони мають як економічну, так і політичну природу. Оподаткування виконує роль фіскального ціноутворення на суспільні блага, а платники податків виступають як їх споживачі, заявляючи про свій попит через законодавчо-політичні процедури.

Окремо розглядається надання суспільних благ, аналізується як фінансово-економічний процес із накладеними на нього політичними обмеженнями або як політичний процес при існуючих фіскально-бюджетних можливостях. У результаті між державою, виробником суспільних благ і суспільством, волю якого висловлює парламент, що затвердив податки, досягається еквівалентна мінова угода: суспільні блага = податки.

У другому питанні розглядаються економічний зміст та функції податків. Податку властива індивідуальна безоплатність. Це означає, що при його

стягненні держава не бере на себе обов'язку щодо надання кожному окремому платнику певного еквіваленту, рівного їх платежу.

При сплаті податку частина коштів переходить з власності окремих платників у власність держави. Іншими словами, податкові надходження мають односторонній характер і пов'язані з перерозподілом частини вартості ВВП, доходів юридичних та фізичних осіб.

Податки є невід'ємним атрибутом держави, які встановлюються для фінансового забезпечення виконання покладених на неї функцій і вирішення соціально-економічних завдань.

Таким чином, логіка аналізу характерних ознак податків дає можливість визначити дану категорію. Податки — це об'єктивна економічна категорія, яка відображає фінансові відносини, що складаються між органами державної влади, юридичними та фізичними особами з приводу мобілізації до бюджетів та цільових фондів частини вартості ВВП, визначеної на законодавчому рівні щодо забезпечення громадян суспільними благами та послугами.

Третє питання «Податкова система та принципи її побудови» присвячене вирішенню соціальних і економічних завдань, а також інших функцій, які виконує держава на даному етапі історичного розвитку. З фіскальної точки зору, важливим є достатність доходів, які отримує держава, з економічної — який вплив вона здійснює через податкову політику на економічний розвиток. Управління податковою сферою є складним процесом, який вимагає висококваліфікованих спеціалістів, добре обізнаних як з теоретичними аспектами оподаткування, так і з практичними питаннями щодо нарахування і стягнення податків.

Окремо визначається система управління податковою системою (податковий менеджмент), що є складовою частиною загальної системи управління фінансами країни. Зазвичай сутність управління розкривається у функціях, тобто певних видах діяльності в управлінні, що відокремлюються в процесі спеціалізації управлінської праці.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Класифікація податків.
2. Сутність і види податків
3. Організація податкової системи. Державна фіскальна служба України
4. Фінансова система держави та її співвідношення з податковою системою.
5. Визначення резидентського статусу юридичних осіб у світовій практиці та Україні.
6. Особливості міжбюджетних відносин в Україні та їх вплив на податкову сферу.

Теми рефератів:

1. Фінансова відповідальність платників податків.
2. Значення місцевих податків і зборів в бюджетах різних рівнів.
3. Основні напрямки реформування системи місцевих податків в Україні.

4. Місцеві податки в розвинутих країнах світу.

Література: Основні підручники: 3, 6, 7. Допоміжна література: 1, 8, 13, 14, 15.

ТЕМА № 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ. ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Семінарське заняття. Облік платників податків.

Навчальна мета заняття: охарактеризувати як впорядковану систему збору, реєстрації та узагальнення зберігання й передачі інформації для визначення податкової бази.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

- 1. Система податкового обліку.**
- 2. Первинні облікові документи.**
- 3. Податкові реєстри та податкова звітність.**
- 4. Управління податковою системою (податковий менеджмент)**

Методичні вказівки:

Податковий облік можна охарактеризувати як впорядковану систему збору, реєстрації та узагальнення зберігання й передачі інформації для визначення податкової бази для податку на основі даних первинних документів, згрупованих відповідно до порядку, передбаченого чинним податковим законодавством. Як правило, податковий облік здійснюється шляхом суцільного, безперервного й документального обліку господарських операцій, пов'язаних з обчисленням податкової бази для конкретного податку.

До первинних документів бухгалтерського обліку висуваються певні вимоги.

Вони мають бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо — безпосередньо після її закінчення. Для контролю та зручності обробки даних на підставі первинних документів можуть складатися узагальнюючі облікові документи (наприклад, матеріальний звіт).

Первинні й узагальнюючі облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати обов'язкові реквізити відповідно до затверджених форм.

У тих випадках, коли законодавством передбачена подача податкової декларації з певного податку, то, якщо прямо не передбачене інше, платник зобов'язаний подавати декларацію, навіть якщо в якийсь зі звітних періодів в нього не було об'єкта оподаткування.

Однією з основних проблем, які виникають у підприємства щодо організації податкового обліку, є відсутність інформаційних зв'язків між керівними й збутовими ланками підприємства, з одного боку, і між ланкою, що веде податковий облік, з іншого.

У другому питанні зазначається, що первинні облікові документи відносять до першого рівня податкового обліку підприємства. До них, зокрема, відносять податкову накладну.

При цьому слід мати на увазі, що в тому разі, коли продавець порядок виписки податкової накладної не порушував, а просто був не в змозі її оформити через об'єктивні причини; наприклад, якщо на момент виникнення першої події продавець ще не був платником податку, то заява права на податковий кредит не дає.

При розгляді питання «Податкові реєстри та податкова звітність» слід зауважити, що існують також інші первинні документи, які використовуються у податковому обліку: прибуткові й видаткові касові ордери, що супроводжують одержання й видачу грошей з каси, рахункові чеки, які свідчать про одержання коштів через реєстратор розрахункових операцій (електронний контрольно-касовий апарат), товарні чеки, що підтверджують факт продажу товару або надання послуг, розрахункові відомості, що підтверджують факт нарахування працівникам зарплати, виписки з поточних рахунків, видані банком, що свідчать про дату списання й надходження коштів на поточні рахунки підприємства тощо.

Окремо розглядаються питання спільних і відмінних рис податкового обліку і бухгалтерського обліку. Зазначається, що в бухгалтерському обліку використовуються термін витрати, під якими розуміють вибуття активу або збільшення зобов'язань, які призводить до зменшення власного капіталу. В податковому обліку використовується поняття валові витрати, під якими розуміють будь-які витрати понесені підприємством у зв'язку з веденням господарської діяльності.

Надається порівняльна характеристика управлінського, фінансового, виробничого та податкового обліку в Україні.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Форми первинних документів податкового обліку.
2. Податкові реєстри.
3. Податкова декларація.
4. Порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних доручень на одержання цінностей.
5. Спільні і відмінні риси податкового обліку і бухгалтерського обліку.

Теми рефератів:

1. Облік платників і надходжень податків до бюджету. Адміністрування податків
2. Первинні документи в бухгалтерському обліку.
3. Порівняльна характеристика управлінського, фінансового, виробничого та податкового обліку в Україні

Література: Основні підручники: 2, 4, 5. Допоміжна література: 1, 3, 7, 11.

ТЕМА № 3. ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ. АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ.

Семінарське заняття. Адміністрування податків і зборів.

Навчальна мета заняття: розглянути поняття й види системи адміністрування податків і зборів. Проведення податкових перевірок та системи контролюючих податкових органів.

доходів, планування виручки від реалізації продукції та системи ціноутворення; проаналізувати показники рентабельності та фактори розподілу прибутку.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Суть і завдання податкового контролю в Україні
2. Система контролюючих податкових органів
3. Податкові перевірки.

Методичні вказівки:

Основною функцією державного управління є створення необхідних умов для розвитку економіки, забезпечення її динамічності та стабільності, збалансованості, де основну роль відіграє створення ефективної податкової системи та, відповідно, адекватної системи податкового контролю.

Податковий контроль розглядається або як державний фінансовий контроль, або ж його функції звужуються до функцій фіскальної служби — «контроль за дотриманням податкового законодавства».

Форми податкового контролю визначаються вимогами державної податкової політики, що залежно від стану економічної кон'юнктури можуть бути або стимулюючими, або стримуючими.

Таким чином, у питаннях визначення предмета, методу, системності характеру відносин суб'єктів податкового контролю відповідь необхідно шукати насамперед у відповідних сферах дослідження фінансового контролю. Державний фінансовий контроль становить діяльність державних органів, спрямовану на перевірку обґрунтованості процесів формування і раціонального використання коштів, з метою встановлення достовірності, законності і доцільності операцій.

Податковий контроль є невід'ємною частиною фінансового контролю, однією з найважливіших функцій управління, що складається з трьох взаємозалежних елементів: прогнозування або планування, регулювання і контролю.

Первісною функцією податкових органів є облік платників і надходжень податків. Він спрямований на визначення складу платників, їх основних характеристик і є основою для здійснення контролю за дотримання ними податкового законодавства.

Податковий контроль здійснюється шляхом:

1. ведення обліку платників податків;
2. інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби;
3. перевірок та звірок відповідно до вимог, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин.

Контролюючими органами є:

1. органи державної податкової служби - щодо податків, які справляються до бюджетів та державних цільових фондів;
2. митні органи - щодо мита, акцизного податку, податку на додану вартість, інших податків, які відповідно до податкового законодавства справляються у разі ввезення (пересилання) товарів і предметів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезення (пересилання) товарів і предметів з митної території України або території вільної митної зони.

Органи державної податкової служби мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки.

Тривалість перевірок, не повинна перевищувати 30 робочих днів для великих платників податків, щодо суб'єктів малого підприємництва - 10 робочих днів, інших платників податків - 20 робочих днів.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Державний реєстр фізичних осіб - платників податків.
2. Порядок подання податкової декларації та визначення суми податкових зобов'язань.
3. Порядок узгодження сум податкових зобов'язань, оскарження рішень податкових органів та визначення податкового боргу.

Теми рефератів:

1. Податкові перевірки.
2. Облік платників податків - юридичних та фізичних осіб.

Література: Основні підручники: 1, 4, 7. Допоміжна література: 3, 13, 14.

ТЕМА № 4. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ.

Семінарське заняття. Витрати, калькуляція та фінансовий контроль за витратами.

Навчальна мета заняття: розглянути доходи і витрати при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Врахування доходів при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств.
2. Врахування витрат при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств.
3. Амортизація основних засобів.
4. Податкова база та нарахування податку на прибуток підприємств.

Методичні вказівки:

У процесі виробничо-господарської діяльності підприємства постійно здійснюється кругообіг коштів, що відбувається шляхом вкладення їх у виробництво з метою виготовлення продукції й одержання виручки від її продажу.

Вхідні грошові потоки підприємства за їхніми джерелами бувають внутрішніми, що надходять з будь-яких джерел на самому підприємстві, і зовнішніми, мобілізованими на фінансовому ринку. Структура вхідних грошових потоків залежить від сфери діяльності й організаційно-правової форми підприємства.

Доход не визнається, якщо здійснюється обмін продукцією (товарами, роботами, послугами та іншими активами), які є подібними за призначенням та мають однакову справедливую вартість.

Доход, який виникає в результаті використання активів підприємства іншими сторонами, визнається у вигляді процентів, роялті та дивідендів, якщо:

- імовірно надходження економічних вигод, пов'язаних з такою операцією;
- доход може бути достовірно оцінений.

Доход відображається в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню.

У разі відстрочення платежу, внаслідок чого виникає різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою грошових коштів або їх еквівалентів, які підлягають отриманню за продукцію (товари, роботи, послуги та інші активи), така різниця визнається доходом у вигляді процентів.

Сума доходу за бартерним контрактом визначається за справедливою вартістю активів, робіт, послуг, що одержані або підлягають одержанню підприємством, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних грошових коштів та їх еквівалентів.

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Відповідно до видів діяльності, які здійснює підприємство, його доходи підрозділяються в першу чергу на доходи від звичайної й від надзвичайної діяльності, які виникають у результаті надзвичайних подій.

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Доходом від інвестиційної діяльності підприємства визнається дохід від участі в капіталі, тобто дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі.

До фінансових доходів також відносяться дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

До складу інших звичайних доходів належать дохід від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Групування витрат за економічними елементами є базою для планування оборотних коштів підприємства, оскільки дозволяє проаналізувати, що витрачено за поточний звітний період.

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Розглядаються загальновиробничі витрати, що поділяються на постійні і змінні.

Групування витрат за статтями калькуляції здійснюється за певними видами витрат, що становлять собівартість як окремих видів, так і всієї продукції в цілому. На основі групування витрат за статтями калькуляції розраховують собівартості готових виробів, напівфабрикатів, окремих технологічних вузлів і деталей, а також обчислюють витрати за місцями їх виникнення (цехами, дільницями тощо).

Основним документом, що містить планові розрахунки витрат на виробництво, є кошторис витрат на виробництво, де вони згруповані за економічними елементами.

Ця інформація необхідна для виявлення резервів зниження витрат, підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів і обліку зміни зовнішніх факторів у плановому році.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Сума амортизаційних відрахувань, що направляється на фінансування капітальних вкладень, залежить від балансової вартості основних фондів, норм амортизаційних відрахувань, структури основних виробничих фондів.

Сума прибутку, що використовується на капітальні вкладення, залежить від прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, тобто від чистого прибутку.

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований. Первісна вартість придбаного нематеріального активу складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням

та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням.

Платник податку, який має у своєму складі відокремлені підрозділи, розташовані на території іншої, ніж такий платник податку, територіальної громади може прийняти рішення щодо сплати консолідованого податку та сплачувати податок за місцезнаходженням таких відокремлених підрозділів, а також за своїм місцезнаходженням, визначений згідно з нормами цього розділу та зменшений на суму податку, сплаченого за місцезнаходженням відокремлених підрозділів.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Сутність податку на прибуток підприємств.
2. Порядок нарахування амортизаційних відрахувань.
3. Оподаткування операцій особливого виду.
4. Особливості оподаткування окремих платників податку.
5. Порядок нарахування та сплати податку до бюджету.

Теми рефератів:

1. Особливості визначення оподатковуваної бази податку на прибуток в розвинутих країнах світу.
2. Податок на прибуток як регулюючий чинник економічних процесів.
3. Платники, об'єкт оподаткування та ставки податку.

Література: Основні підручники: 1, 5, 7. Допоміжна література: 11, 12, 14.

ТЕМА № 5. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.

Семінарське заняття. Оподаткування в системі фінансових відносин суб'єкта.

Навчальна мета заняття: розглянути сутність оподаткування фізичних осіб

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика податку на доходи фізичних осіб
2. Нархування податку на доходи фізичних осіб
3. Податкова знижка по податку на доходи фізичних осіб
4. Податкова соціальна пільга

Методичні вказівки:

Податок у системі економічних категорій – це індивідуальний, безкоштовний, безповоротний, безумовний цільовий платіж, що вноситься в бюджет певного рівня. Внесок у цільовий фонд – це обов'язковий, безповоротний цільовий платіж, що вноситься для формування централізованих грошових фондів держави. Збори – це обов'язкові безповоротні платежі в бюджет і державні цільові фонди, що носять платіжний, компенсаційний

характер або вносяться у зв'язку з наданням платникові певних прав.

Суспільне призначення податків проявляється в тих функціях, які вони виконують. Основна функція податків, зборів та інших обов'язкових платежів і їхнє призначення полягають у формуванні бюджетної системи для забезпечення перерозподілу валового внутрішнього продукту між виробничою й невиробничою сферою, забезпечення соціальної захищеності всіх категорій суспільства.

Платниками податку є:

1. фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
2. фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
3. податковий агент.

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, щодо доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї таким міжнародним договором діяльності.

При визначенні бази оподаткування враховуються всі доходи платника податку, отримані ним як у грошовій, так і негрошовій формах.

Платник податку має право на податкову знижку за наслідками звітного податкового року. Підстави для нарахування податкової знижки із зазначенням конкретних сум відображаються платником податку у річній податковій декларації, яка подається по 31 грудня включно наступного за звітним податкового року.

До податкової знижки включаються фактично здійснені протягом звітного податкового року платником податку витрати, підтверджені відповідними платіжними та розрахунковими документами, зокрема квитанціями, фіскальними або товарними чеками, прибутковими касовими ордерами, копіями договорів, що ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) і їх покупця (отримувача).

Податок сплачується (перераховується) до бюджету під час виплати оподатковуваного доходу єдиним платіжним документом. Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документа на перерахування цього податку до бюджету.

Платник податку, що отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, та іноземні доходи, зобов'язаний включити суму таких доходів до загального річного оподатковуваного доходу та подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року, а також сплатити податок з таких доходів.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Сутність податку з доходів фізичних осіб, платники податку та об'єкт оподаткування.
2. Склад загального оподатковуваного доходу.

3. Доходи, які не входять до складу загального оподаткованого доходу.

Теми рефератів:

1. Порядок нарахування, утримання та сплати податку до бюджету.
2. Особливості оподаткування окремих видів доходів.
3. Систематизація пільг з ПДФО.

Література: Основні підручники: 2, 5, 6. Допоміжна література: 1, 11, 14, 15.

ТЕМА № 6. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.

Семінарське заняття. Основні фонди, активи та капітал суб'єкта господарювання

Навчальна мета заняття: розглянути характеристика податку на додану вартість. Визначити систему нарахування та сплати податку на додану вартість.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика податку на додану вартість
2. Нарахування та сплати податку на додану вартість
3. Податковий кредит

Методичні вказівки:

У першому питанні визначаються платники податку, його об'єкт і суб'єкт. Для цілей оподаткування господарські відносини між управителем майна з власної господарської діяльності та його діяльності з управління майном прирівнюються до відносин на основі окремих цивільно-правових договорів.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі постачання товарів/послуг з оплатою за рахунок бюджетних коштів є дата зарахування таких коштів на банківський рахунок платника податку або дата отримання відповідної компенсації у будь-якій іншій формі, включаючи зменшення заборгованості такого платника податку за його зобов'язаннями перед бюджетом.

До складу договірної (контрактної) вартості включаються будь-які суми коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються платнику податку безпосередньо покупцем або через будь-яку третю особу у зв'язку з компенсацією вартості товарів/послуг.

При визначенні бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за офіційним курсом валюти України до цієї іноземної валюти, встановленим Національним банком України, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення.

Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах:

- а) 20 відсотків;
- б) 0 відсотків.

Окремо визначається право на віднесення сум податку до податкового кредиту.

Податковий кредит звітного періоду визначається виходячи з договірної (контрактної) вартості товарів/послуг, але не вище рівня звичайних цін, та складається з сум податків, нарахованих (сплачених) платником податку, протягом звітного періоду.

Не відносяться до податкового кредиту суми податку, сплаченого (нарахованого) у зв'язку з придбанням товарів/послуг, не підтверджені податковими накладними (або підтверджені податковими накладними, оформленими з порушенням вимог) чи не підтверджені митними деклараціями.

Сума податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду.

При позитивному значенні, така сума підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету у строки, встановлені цим розділом.

При від'ємному значенні, така сума враховується у зменшення суми податкового боргу з податку, що виник за попередні звітні (податкові) періоди (у тому числі розстроченого або відстроченого), а в разі відсутності податкового боргу - зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду.

Під час ввезення товарів на митну територію України суми податку підлягають сплаті до державного бюджету платниками податку до/або на день подання митної декларації безпосередньо на єдиний казначейський рахунок, крім операцій, за якими надається звільнення (умовне звільнення) від оподаткування.

Резидент, який провадить підприємницьку діяльність у сфері сільського і лісового господарства та рибальства може обрати спеціальний режим оподаткування.

Згідно із спеціальним режимом оподаткування сума податку на додану вартість, не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого сільськогосподарського підприємства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку - для інших виробничих цілей.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Переваги і недоліки ПДВ.
2. Порядок визначення бази оподаткування.
3. Порядок обчислення і сплати ПДВ.
4. Основні проблеми оподаткування доданої вартості в Україні.

Теми рефератів:

1. Взаємозв'язок показників декларацій з податку на прибуток підприємств і ПДВ.
2. Адміністрування ПДВ.
3. Операції, що звільнені від оподаткування ПДВ.

Література: Основні підручники: 2, 4, 6. Допоміжна література: 1, 10, 13, 14.

ТЕМА № 7. МИТО ТА АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК.**Семінарське заняття. Непрямі податки**

Навчальна мета заняття: розглянути сутність, склад і структура непрямих податків; проаналізувати необхідність та методи їх визначення.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Операції з товарами, що перебувають під митним контролем.
2. Види мита, їх характеристика та особливості справляння.
3. Акцизне оподаткування.

Методичні вказівки:

До основних завдань, які виконують митні органи, реалізуючи митну політику України, віднесено: здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм і методів їх здійснення; створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України Організація митного контролю пов'язана з виконанням зазначених завдань та спрямована на їх виконання.

Всі операції, які здійснюються в процесі митного контролю митного оформлення, мають бути належним чином упорядковані відображені в нормативних актах (документах), технологічних схемах, порядках, що визначають правову основу та послідовність співробітників митниці. У Державній митній службі України така робота безпосередньо проводиться Управлінням технологій митної контролю та Управлінням митних режимів. У регіональних митницях та митницях ці функції належать до компетенції відділів організації митного контролю.

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами

При здійсненні митного контролю в разі необхідності митні органи можуть залучати експертів та спеціалістів, яких залучає керівник митного органу або його заступник за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт.

Із метою захисту економічних інтересів України, українських виробників та у випадках, передбачених законами України, у випадку ввезення на митну

територію України і вивезення за межі цієї території товарів незалежно від інших видів мита можуть застосовуватися особливі види мита:

- ◆ спеціальне мито;
- ◆ антидемпінгове мито;
- ◆ компенсаційне мито.

Платниками мита є юридичні та фізичні особи, які переміщують через митний кордон України товари (роботи, послуги). Базою оподаткування є митна вартість товарів (робіт, послуг). Митна вартість товарів (робіт, послуг), що підлягають переміщенню через митний кордон, - це вартість, заявлена декларантом або визначена митним органом, яка обчислюється на момент перетинання митного кордону України.

Дата сплати мита:

1. До моменту перетину кордону (по окремих товарах);
2. На момент оформлення митної декларації (розмитнення).

У разі реалізації на митній території України підакцизних товарів (продукції), що були ввезені із звільненням від оподаткування відповідно до норм цього підпункту, податок сплачується особами, що реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження такі підакцизні товари (продукцію), не пізніше дати такої реалізації одночасно із сплатою податку на додану вартість за ставками, що діяли на момент подання митної декларації при ввезенні підакцизних товарів (продукції) на митну територію України;

До підакцизних товарів належать:

спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну;
нафтопродукти, скраплений газ;
автомобілі легкові, кузови до них, причеми та напівпричеми, мотоцикли.

Датою виникнення податкових зобов'язань щодо підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, є дата їх реалізації особою, яка їх виробляє, незалежно від цілей і напрямів подальшого використання таких товарів.

Суми податку з підакцизних товарів (продукції), вироблених з давальницької сировини, визначаються виробником (переробником), виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку, що діють на дату відвантаження готової продукції її замовнику або за його дорученням іншій особі.

Податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) сплачується платниками податку до або в день подання митної декларації.

У разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації.

Платник податку з підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, та імпортер алкогольних напоїв та тютюнових виробів подає щомісяця не пізніше 20 числа наступного періоду органу державної податкової служби за місцем реєстрації декларацію акцизного податку.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Об'єкт та база оподаткування акцизним податком.
2. Пільги при стягненні акцизного податку.
3. Порядок нарахування і сплати акцизного податку.

Теми рефератів:

1. Механізм нарахування і сплати мита.
2. Удосконалення акцизного оподаткування в Україні.

Література: Основні підручники: 2, 4, 6. Допоміжна література: 1, 10, 13, 14.

ТЕМА № 8. ПОДАТОК НА МАЙНО. РЕНТНА ПЛАТА. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК.

Семінарське заняття. Система оподаткування майна суб'єкта господарювання та фізичної особи.

Навчальна мета заняття: розглянути необхідність і значення оцінки майна та його оподаткування.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Податок на майно.
2. Рентна плата.
3. Екологічний податок.

Методичні вказівки:

Податок на майно складається з:

1. податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
2. транспортного податку;
3. плати за землю.

Об'єктом оподаткування є об'єкт житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його частка.

Базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його часток.

База оподаткування об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи - платника податку, зменшується:

- а) для квартири/квартир незалежно від їх кількості - на 60 кв. метрів;
- б) для житлового будинку/будинків незалежно від їх кількості - на 120 кв. метрів;
- в) для різних типів об'єктів житлової нерухомості, в тому числі їх часток (у разі одночасного перебування у власності платника податку квартири/квартир та житлового будинку/будинків, у тому числі їх часток), - на 180 кв. метрів.

Пільги з податку, для фізичних осіб **не застосовуються** до:

- об'єкта/об'єктів оподаткування, якщо площа такого/таких об'єкта/об'єктів перевищує п'ятикратний розмір неоподатковуваної площі;
- об'єкта/об'єктів оподаткування, що використовуються їх власниками з метою одержання доходів (здаються в оренду, лізинг, позичку, використовуються у підприємницькій діяльності).

Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному року.

Обчислення суми податку з об'єкта/об'єктів нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних осіб, здійснюється за місцем податкової адреси (місцем реєстрації) власника такої нерухомості виходячи із загальної площі кожного з об'єктів нежитлової нерухомості та відповідної ставки податку.

Податкове/податкові повідомлення-рішення про сплату суми/сум податку, разом з детальним розрахунком суми/сум податку, та відповідні платіжні реквізити, надсилаються платнику податку контролюючим органом до 1 липня року, що настає за базовим податковим (звітним) періодом (роком).

Платники податку - юридичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 1 січня звітного року і не пізніше 20 лютого цього ж року подають контролюючому органу за місцезнаходженням об'єкта/об'єктів оподаткування декларацію, з розбивкою річної суми рівними частками поквартально.

Податок сплачується за місцем розташування об'єкта/об'єктів оподаткування і зараховується до відповідного бюджету.

Фізичні особи можуть сплачувати податок у сільській та селищній місцевості через каси сільських (селищних) рад за квитанцією про прийняття податків.

Платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають власні легкові автомобілі, що є об'єктами оподаткування.

Туристичний збір - це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету.

Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради про встановлення туристичного збору, та тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі).

Базою справляння збору є загальна кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі).

Сума збору за місця для паркування транспортних засобів, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк, за місцезнаходженням об'єкта оподаткування.

Органи місцевого самоврядування встановлюють ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку, що сплачується на відповідній території.

Нові зміни до рішень щодо наданих пільг зі сплати земельного податку

надаються відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки до 1 числа першого місяця кварталу, що настає за звітним кварталом, у якому відбулися зазначені зміни.

У разі виявлення розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником плати за землю на підставі оригіналів відповідних документів або належним чином засвідчених копій таких документів, контролюючий орган, проводить протягом десяти робочих днів перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове податкове повідомлення-рішення разом з детальним розрахунком суми податку.

Податкове зобов'язання щодо плати за землю, сплачується рівними частками за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

Платниками рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин є суб'єкти господарювання, які набули права користування об'єктом (ділянкою) надр на підставі отриманих спеціальних дозволів з метою провадження господарської діяльності.

Об'єктом оподаткування рентною платою за користування надрами є обсяг товарної продукції гірничого підприємства - видобутої корисної копалини (мінеральної сировини), що є результатом господарської діяльності, у тому числі обсяг мінеральної сировини, що утворюється в результаті виконання первинної переробки.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. База оподаткування по сплаті податку на майно.
2. Плата за землю: податок на майно чи ресурсний платіж.

Теми рефератів:

1. Використання пільг по платі за землю
2. Позитивні та негативні особливості майнових податків.

Література: Основні підручники: 1, 2, 6. Допоміжна література: 5, 8, 10.

ТЕМА № 9. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ.

Семінарське заняття. Альтернативна система оподаткування

Навчальна мета заняття: розглянути альтернативні методи оподаткування; проаналізувати порядок визначення доходів та їх склад.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика спрощеної системи оподаткування.
2. Порядок визначення доходів та їх склад.
3. Ведення обліку і складення звітності платниками єдиного податку.

Методичні вказівки:

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на **групи платників єдиного податку**.

Сільськогосподарські товаровиробники, **утворені шляхом злиття**, можуть бути платниками податку в рік утворення, якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отримана за попередній податковий (звітний) рік всіма товаровиробниками, які брали участь у їх утворенні та були припинені в результаті злиття, дорівнює або перевищує 75 відсотків.

Доходом платника єдиного податку є:

1) для фізичної особи - підприємця - дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі. При цьому до доходу не включаються отримані такою фізичною особою пасивні доходи у вигляді процентів, дивідендів, роялті, страхові виплати і відшкодування, доходи у вигляді бюджетних грантів, а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується в її господарській діяльності;

2) для юридичної особи - будь-який дохід, включаючи дохід представництв, філій, відділень такої юридичної особи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі.

Безоплатно отриманими вважаються товари (роботи, послуги), надані платнику єдиного податку згідно з письмовими договорами дарування та іншими письмовими договорами, укладеними згідно із законодавством, за якими не передбачено грошової або іншої компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг) чи їх повернення, а також товари, передані платнику єдиного податку на відповідальне зберігання і використані таким платником єдиного податку.

Датою отримання доходу платника єдиного податку є дата надходження коштів платнику єдиного податку у грошовій (готівковій або безготівковій) формі, дата підписання платником єдиного податку акта приймання-передачі безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг). Для платника єдиного податку третьої групи, який є платником податку на додану вартість, датою отримання доходу є дата списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності.

Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.

Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка 1 гектара сільськогосподарських угідь з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного станом на 1 січня базового податкового (звітного) року відповідно до встановленого порядку.

Ставки єдиного податку для платників першої групи встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) **до розміру прожиткового мінімуму** для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня податкового (звітного) року, другої групи - у відсотках (фіксовані ставки) **до розміру мінімальної заробітної плати**, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, третьої групи - **у відсотках до доходу** (відсоткові ставки).

Облік доходів та витрат може вестися в паперовому та/або електронному вигляді, у тому числі через електронний кабінет.

Платники єдиного податку першої та другої груп подають податкову декларацію, де відображаються обсяг доходу, оподаткований за ставками, визначеними для платників єдиного податку першої та другої груп, обсяг доходу, оподаткований за ставкою 15 відсотків, обсяг доходу, оподаткований за новою обраною ставкою єдиного податку.

Перехід на спрощену систему оподаткування суб'єкта господарювання, може бути здійснений за умови, якщо протягом календарного року, що передуює періоду переходу на спрощену систему оподаткування, суб'єктом господарювання дотримано встановлені вимоги.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Фіксований сільськогосподарський податок
2. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва
3. Спеціальні податкові режими та їх значення.
4. Переваги і недоліки альтернативних систем оподаткування.
5. Оцінка доцільності використання альтернативних систем оподаткування.

Теми рефератів:

1. Альтернативні системи оподаткування в розвинутих країнах.
2. Особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств.
3. Особливості прибуткового оподаткування суб'єктів малого підприємництва.
4. Шляхи вдосконалення податкового контролю в сфері оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності.

Література: Основні підручники: 1, 2, 6. Допоміжна література: 7, 12, 14.

ТЕМА № 10. КОРПОРАТИВНИЙ ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ.

Семінарське заняття. Управління податками на підприємстві.

Навчальна мета заняття: розглянути управління підприємством — як комплексний процес, зміст якого зводиться до пошуку і прийняття найбільш

ефективних рішень і їх практичного здійснення.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Поняття і сутність корпоративного податкового менеджменту.
2. Податкова політика підприємства.
3. Функції корпоративного податкового менеджменту.

Методичні вказівки:

Результативність діяльності підприємства може підвищитись як у результаті збільшення темпів зростання прибутку порівняно з темпами зростання витрат, так і в результаті зниження суми витрат. З погляду керівника підприємницької структури, до категорії витрат також відносять податки та інші обов'язкові платежі. Але взаємозв'язок «чим менші податки — тим більший прибуток» не завжди є прямолінійним.

Податковий менеджмент підприємства передбачає розробку управлінських рішень, спрямованих на формування фінансового потенціалу і підвищення його ефективності. Його основна мета не зводиться до абсолютної мінімізації податкових платежів, вона полягає в активному впливі на максимізацію чистого прибутку за заданих параметрів податкового середовища і ринкової кон'юнктури.

Податки є супутником функціонування будь-якого підприємства, що істотно впливає на фінансові результати його діяльності. Оскільки в сучасних умовах розрахунок і сплата податків — це досить складна й відповідальна процедура, крім витрат на податки власники підприємства змушені також витрачати значні кошти й на організацію податкового обліку на підприємстві.

Організація ефективної системи податкового обліку на підприємстві є напрямком діяльності корпоративного податкового менеджменту, який включається в систему корпоративного менеджменту.

Необхідно також врахувати, що найбільшої ефективності результатів корпоративного податкового менеджменту можна досягти при управлінні не процесом, а системою податкового обліку підприємства, основу якої становить організаційна структура, яка забезпечує ведення податкового обліку на підприємстві.

Корпоративний податковий менеджмент можна визначити як процес управління системою податкового обліку підприємства.

Корпоративний податковий менеджмент поряд з індивідуальним податковим менеджментом включається в систему податкового менеджменту на мікрорівні.

Основна відмінність між цими видами податкового менеджменту проявляється в суб'єктному складі: суб'єктами корпоративного податкового менеджменту є юридичні особи, індивідуального податкового менеджменту — фізичні особи.

Схема здійснення заходів корпоративного податкового менеджменту

полягає у впливі податкового менеджера на систему податкового обліку, де результатом є максимізація прибутку за рахунок оптимізації податкових витрат.

Слід зазначити, що на практиці заходи корпоративного податкового менеджменту на підприємстві, як правило, впроваджує фінансовий директор і головний бухгалтер, а не податковий менеджер. При цьому функції фінансового директора іноді включають тільки підбір та контроль дій головного бухгалтера, який надалі організує процес податкового обліку на підприємстві. Проте такий підхід до організації податкового обліку прийнятний не для всіх підприємств, оскільки в деяких випадках він не дозволяє повною мірою реалізувати всі переваги корпоративного податкового менеджменту. Обумовлено це, насамперед, кваліфікаційними характеристиками податкового менеджера, які передбачають володіння знаннями й навичками з планування, організації, контролю, координації й регулювання системи податкового обліку на підприємстві, для здійснення яких податковий менеджер повинен повною мірою володіти знаннями з податкового обліку на підприємстві, менеджменту персоналу, фінансового менеджменту й мати у своєму розпорядженні достатню кількість часу.

У процесі податкового контролю зіставляються фактичні показники оподаткування з плановими, визначають відхилення і їх розміри, проводять аналіз причин, які обумовили відхилення, обґрунтовують систему дій з цілеспрямованої зміни ситуації. Таким чином, зміст податкового контролю полягає в управлінні відхиленнями показників оподаткування за видами продукції, структурними одиницями, окремими проектами і господарськими операціями.

Податкова політика підприємства є складовою загальної політики управління прибутком, однак вважаємо не цілком виправданим її обмеження лише найбільш ефективним з позиції платника варіантом сплати податкових платежів, оскільки в практичній діяльності податкова політика на мікрорівні не завжди спрямована на оптимізацію податкових витрат. Наприклад, суб'єкт господарювання — юридична або фізична особа може використати спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку й не здійснювати якихось цілеспрямованих дій щодо скорочення сум податкових платежів.

У зв'язку з цим податкова політика має відображати методику планування, обчислення і сплати податкових платежів, що застосовується суб'єктом господарювання і обирається власником на його розсуд вона не обов'язково має оптимізаційний характер. До того ж термін «податкова політика» слід трактувати на основі загального визначення терміну «політика» під яким, зокрема, розуміють «спосіб дій кого-небудь, спрямований на досягнення чого-небудь, який визначає ставлення до кого, до чого-небудь».

Таким чином, податкову політику на мікрорівні можна визначити як систему проведених підприємством в галузі податкового обліку заходів, що виражає варіанти (сценарії) його поведінки у взаєминах з державою з питань обчислення та сплати податкових платежів.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Результативність діяльності підприємства.
2. Оптимізація податкових витрат.
3. Основні функції податкових менеджерів.
4. Податкова політика підприємства.
5. Аналіз зовнішнього податкового середовища.
6. Податковий моніторинг господарських операцій.
7. Організація взаємодії із внутрішніми структурами і зовнішніми суб'єктами.

Теми рефератів:

1. Податковий облік і звітність.
2. Оцінка результатів податкового менеджменту.
3. Бюджетування податків.
4. Методи управління податковим боргом.
5. Податкова політика в системі державного регулювання економіки
6. Співвідношення податкового тиску на індивідуальних та корпоративних платників.
7. Податкові ризики та їх оцінка.
8. Міжнародна податкова конкуренція та її вплив на реформування податкових систем.

Література: Основні підручники: 1, 5, 7. Допоміжна література: 11, 12, 14.

ТЕМА № 11. ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА ПІДПРИЄМСТВІ. УХИЛЯННЯ ВІД ОПОДАТКОВУВАННЯ.

Семінарське заняття. Управління податками на підприємстві.

Навчальна мета заняття: розглянути податковий менеджмент на підприємстві, основні способи ухилення від оподаткування та протидію їм.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Податковий менеджмент на підприємстві.
2. Економічна сутність податкового боргу.
3. Методи управління податковим боргом.
4. Основні способи ухилення від оподаткування.
5. Ухилення від оподаткування шляхом використання альтернативних форм оподаткування.

Методичні вказівки:

Прагнення всіх суб'єктів підприємництва, всіх платників податків до зниження податкового тиску цілком природне. Разом з тим зменшення податкових платежів здійснюється різними способами. Виділяють такі основні способи, використання яких приводить до абсолютного або відносного зменшення сум податків, що сплачуються:

- *Ухиляння від сплати податків* – дія (або бездіяльність) платника податків, спрямована на повну або часткову несплату податків, зборів, обов'язкових платежів з порушенням діючого законодавства. У цьому випадку зменшення податкових платежів здійснюється шляхом здійснення податкового правопорушення, під яким розуміється навмисне або ненавмисне порушення податкового законодавства.
- *Уникання податків* – мінімізація зобов'язань за рахунок використання пільг, особливостей законодавства тощо. Уникання – це тактичні заходи, які мають тимчасовий, кон'юнктурний характер.
- *Податковий менеджмент* – цілеспрямована діяльність, зорієнтована на максимальне використання особливостей чинного законодавства для оптимізації податкових зобов'язань.

Податковий менеджмент фактично являє собою вибір між різними варіантами здійснення діяльності юридичної особи і розміщення його активів, спрямований на досягнення максимально низького рівня виникаючих при цьому податкових зобов'язань. В основі його лежить найбільш повне і правильне використання усіх установлених законом пільг, врахування позиції податкових органів і всіх основних напрямків податкової, бюджетної й інвестиційної політики держави.

Податковий менеджмент повинен базуватись на таких основних засадах:

- розробка податкової стратегії підприємства, яка базується на економічній стратегії підприємства;
- утворення інформаційної системи – визначення як зовнішніх, так і внутрішніх джерел отримання інформації, їх повнота та достовірність;
- аналіз податкової політики підприємства – динаміки, структури податкових платежів, організації податкової служби, недоліки при сплаті податків;
- планування – розробка на майбутнє стратегічних та тактичних планів;
- контроль за виконанням податкової політики – коригування податкової політики відповідно до змін в політичній та економічній сферах. Також створюється внутрішній контроль за виконанням програм і планів.

Найменш ризикованим способом оптимізації податків можна назвати **управління податковими переплатами**. Найчастіше переплати зустрічаються в перехідні етапи, коли вводяться нові норми податкового законодавства. Платники просто вимушені переплачувати, коли є хоч якісь сумніви. Існування податкової заборгованості погрожує не лише фінансовими санкціями (пеня, штраф), але й іншими заходами: відмова у видачі ліцензій, заборона проведення певних операцій, навіть кримінальне переслідування.

Основними причинами ухилення від оподаткування є такі.

1. Економічні причини. Будь який податок обмежує кошти підприємств, знижує доходи. В умовах ринкових відносин, коли головною (і єдиною) метою стає отримання прибутку, економічні причини стають основними. Платник податків розраховує, чи виправдають себе вигоди, отримані від несплати податків, у порівнянні з тими збитками, які можуть виникнути, якщо обман розкриється. Чим вищі податкові ставки, тим більшим є

намагання ухилятися від сплати податків. І чим не стабільніше фінансовий стан платника, тим сильнішими є наміри приховання податків.

2. Моральні причини. Однією з основних причин податкових злочинів вважається негативне відношення більшості громадян до існуючої податкової системи. В більшості розвинутих країн інститут оподаткування існує не одне сторіччя, особи, що ухиляються від сплати податків, засуджуються державою та суспільством. В Україні ж, особливо при чіткій фіскальній спрямованості податкової системи, ігноруванні інтересів платників податків, такої “податкової культури” не існує. Необхідно багато часу, щоб сформувані іншу громадську думку щодо необхідності і важливості сплати податків.

3. Технічні причини. Недосконале, непрозоре, суперечливе законодавство призводить до того, що розрахунок і сплата податків стає складним, коштовним технічним процесом. Іноді така технічна складність дозволяє платникам ухилятися від сплати податків, не порушуючи закону, використовуючи недоліки законодавства. Серед технічних проблем можна також відзначити розширення міжнародного руху капіталу. Податковий контроль, як правило, обмежується рамками національної території, що створює транснаціональним компаніям умови для технічного ухилення від оподаткування через маніпуляції з коштами, активами в різних країнах.

Тіньова економіка — це господарська діяльність, що носить як протиправний, так і не заборонений законом характер, а саме: виробництво товарів і надання послуг населенню за плату, яка не фіксується в офіційній звітності; система економічних зв'язків і відносин між суб'єктами господарювання й управління в сфері виробництва, розподілу й присвоєння матеріальних благ в особистих цілях.

Найпоширенішими формами ухилення від оподаткування в багатьох є:

- неповідомлення контролюючих органів про свою присутність або діяльність у країні;
- неповідомлення про джерело доходу, а також прибутки;
- нерозголошення повної суми доходу, що підлягає оподаткуванню, повідомлення про витрати, які не були понесені, або про їхні перебільшені розміри;
- відрахування з доходу на амортизацію неіснуючих машин і обладнання;
- не виплата податків, якими обкладається зарплата найнятих платником податків працівників.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Податкова політика як чинник макроекономічного регулювання.
2. Ухилення від податків і перекладання податків
3. Основні схеми ухилення від оподаткування через використання альтернативних форм оподаткування.
4. Форми та способи ухилення від оподаткування. Сутність податкової оптимізації. Подвійне оподаткування в міжнародному бізнесі. Процедура перекладання податків.

Теми рефератів:

1. Економічна сутність ухилення від сплати податків.
2. Макроекономічний вплив податкової політики. Податкова політика та інфляція. Характеристика неподаткових надходжень до бюджету.
3. Схеми ухилення від оподаткування.

Література: Основні підручники: 1, 5, 7. Допоміжна література: 11, 12, 14.

ТЕМА № 12. ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ.

Семінарське заняття. Бюджетування податків.

Навчальна мета заняття: розглянути бюджетування податків, методи податкового планування і прогнозування.

Кількість годин - 2 години (денна форма навчання)

Навчальні питання:

1. Поняття податкового планування і прогнозування.
2. Методи податкового планування і прогнозування.
3. Бюджетування податків.

Методичні вказівки:

Податкове планування і прогнозування - особливі елементи системи вироблення і прийняття рішень. Основне завдання податкового планування та прогнозування - економічно обґрунтовано забезпечити якісні та кількісні параметри бюджетних завдань і перспективних програм соціально-економічного розвитку країни виходячи з розробленої і прийнятої в законодавчому порядку податкової концепції. Виконується дана задача як у розрахунку на один фінансовий рік (поточне податкове планування), так і на більш віддалену перспективу (податкове прогнозування). У зв'язку з цим розрізняють тактику податкового планування і його стратегію.

Розробка податкових прогнозів на середньострокову перспективу включає:

1. Оцінку прибутковості територіальної власності (використовуються коефіцієнти фінансової забезпеченості регіонів і бюджетної ефективності), потреб технічного оновлення галузей спеціалізації регіону, стану оплати праці, ресурсної бази регіону, участі території в експортно-імпортних операціях, якості виробничої та соціальної інфраструктури, забезпеченості транспортними магістралями і т. д. Ці дані становлять інформаційну базу методичного розрахунку сукупного доходу регіону, його економічного, фінансового та податкового потенціалів.

2. Прогнозування обсягів податкових надходжень з урахуванням темпів

економічного зростання регіону. Ці дані мають важливе значення при черговому формуванні бюджетів всіх рівнів, оскільки в них можуть бути більш достовірно відображені потреби регіонів у ресурсах у вигляді субсидій, субвенцій, дотацій і трансфертного фінансування. Знання потенціалу регіону дозволяє більш точно сформувати пільговий режим оподаткування. Це важливо при вирішенні питань вдосконалення податкового законодавства.

3. Прогнозування соціально-економічних потреб території на основі всеохоплюючої інвентаризації видів майна і ресурсної складової економіки. Визначення частки коштів, одержуваної від використання територіальною власністю щодо задоволення внутрішніх потреб. Внесення об'єктивно необхідних корективів у відносини власності і в механізм узгодження загальнодержавних, корпоративних та особистих економічних інтересів.

4. Виведення суми бюджетного дефіциту, рівня інфляції, індексів цін, ринкових індикаторів.

При податковому плануванні враховується ступінь ризику. Заздалегідь закладаються в план відхилення в розмірі двох-трьох пунктів фактичних обсягів податкових надходжень від планових в залежності від непередбачуваності того чи іншого оцінюваного фактора. Це забезпечує найбільш повне виконання планових завдань за бюджетними видатками, які визначаються по нижньому рівню точкових завдань податкових планів.

Першорядними в бюджетно-податковій політиці стають прогнози та оцінки розвитку окремих регіонів і територій. Державні та корпоративні інтереси тут перетинаються. Зміцнення філіальної мережі банків, фінансово-промислових груп, дочірніх іноземних компаній ґрунтується на достатності фінансових ресурсів у регіонах. З загальнодержавних позицій міцність фінансової бази територій створює можливість для оптимізації перерозподільних процесів, зменшення трансфертних потоків і ніжних коштів, згладжування соціально-економічних протиріч.

Бюджетування податків дає змогу спрогнозувати майбутні витрати коштів у вигляді податкових платежів підприємства й почати дії для мінімізації негативного впливу цих витрат на фінансову стабільність підприємства. Наприклад, за обмеженої кількості власних коштів підприємство може завчасно взяти кредит у банку для покриття видатків на сплату планової суми податкових платежів і тим самим уникнути додаткових витрат коштів у вигляді штрафних санкцій за несвоєчасну сплату податків.

Слід також врахувати, що для розрахунку показників бюджетів податкових платежів використовують дані практично всіх операційних бюджетів підприємства. Зокрема, основою для розрахунку бюджетів податків є показники бюджетів: продажу, закупівлі матеріалів (товарів), прямих витрат на оплату праці, виробничих накладних витрат, витрат на збут, адміністративних витрат, капітальних інвестицій тощо.

Крім того, при складанні бюджетів податків необхідно також звернути увагу на те, що більшість податків підприємства, обчислених за звітний період, сплачуються в наступному звітному періоді. У зв'язку з цим дані бюджетів податків звітного періоду відображаються в бюджетному звіті про рух

грошових коштів наступного звітного періоду, тобто спостерігається своєрідний ефект «зсуву».

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Основні напрямки вдосконалення діючої системи оподаткування прибутку підприємств.
2. Недоліки пільгового оподаткування в Україні.
3. Принципи бюджетування податків.

Теми рефератів:

1. Прогнозування обсягів податкових надходжень. Розрахунок податкових надходжень до бюджетів різних рівнів.
2. Методи податкового планування і прогнозування.
3. Податкова тактика.
4. Бюджетування податків.
5. Податкове прогнозування і планування на загальнодержавному рівні.

Література: Основні підручники: 1, 5, 7. Допоміжна література: 11, 12, 14.

Квест: «Податкове адміністрування»

Збираються усі команди.

Командам пропонується обрати капітана, придумати назву, слоган і підготувати виступ-презентацію щодо аналізу оптимізації податкових платежів (15 хв.).

Модератор пояснює правила гри.

Правила гри: Критерієм визначення переможця є проведення по елементний аналіз податкового адміністрування. Час для проведення аналізу дорівнює 45 хв.

Етап 1. Капітани здійснюють жеребкування щодо вибору елементів фінансових показників, а саме: данні балансу, звіту про фінансові результати та ін.

Етап 2. За запропонованою інформаційною базою здійснюється розрахунок податкових показників.

Етап 3. Спираючись на визначених показниках команда надає висновок щодо діяльності суб'єкта та пропонує шляхи оптимізації податкового навантаження та надає пропозиції щодо вдосконалення системи господарювання.

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

4.1. Основна

Основна

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755- VI. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.47.11&nobreak=1>.
2. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI URL:<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.60.0>.
3. Карлін М.І. Міжнародне оподаткування: навчально-методичний посібник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2013. 360 с.
4. Податкова система: навчальний посібник / за заг. ред. Андрущенка В. Л. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 416 с.
5. Податкова система: навчальний посібник / Волохова І.С., Дубовик О.Ю., Слатвінська М.О. та ін.; ред. Волохова І.С., Дубовик О.Ю. Харків: Діса плюс, 2019. 402 с.
6. Податкова система : навчальний посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.; за ред. Баранової В.Г. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
7. Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система : навч. посібник. 2-ге видання, переробл. і доповн. Київ : Ліра-К, 2013. 604 с.
8. Адміністрування податків, зборів, платежів : навчальний посібник / за заг. ред. Хомутенко В.П. Одеса: «Атлант», 2015. 314 с.
9. Канонішена-Коваленко К. Шевченко Л. Екологічний податок в Україні від А до Я. Київ: Фундація «Відкрите Суспільство», 2017. 105 с.
10. Крисоватий А.І., Сидорович О.Ю., Дмитрів В.І. Наукові основи фіскальної теорії: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 246 с.
11. Онисько С.М., Тофан І.М., Грицина О.В. Податкова система : підручник. Львів: Магнолія 2006, 2013. 351 с.
12. Попова С. М. Організація податкового контролю: Навч.- практич. посібник / С. М. Попова, В. Д. Понікарпов, О. В. Кожушко. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 290 с.

Додаткова

1. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п>.
2. Про затвердження Порядку ведення Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 року № 26. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/26-2017-%D0%BF>.
3. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1588. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11#Text>.

4. Порядок обліку платників податків і зборів: Наказ Міністерства фінансів України від 9 грудня 2012 року № 1588. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.
8. Гордієнко Ю. В. Подвійне оподаткування: його сутність та методи усунення. Економіка і суспільство. Випуск № 10, 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/99.pdf
9. Проскура К.П. Податкове адміністрування в Україні в посткризовий період: ефективність та напрями модернізації: монографія. Київ : ТОВ «Емкон», 2014. 376 с.
10. Про митний тариф України : Закон України від 01.07.2021 № 674-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>.
11. Трансформаційні процеси у податковій системі України: Монографія. За заг. ред. І.С. Волохової. Одеса: Атлант ВОІ СОІУ, 2018. 384 с.
12. Єфименко Т.І., Тимченко О.М., Сибірянська Ю.В. Податкова система. Тренінг-курс: навч. посіб. К. ДННУ «Академія фінансового управління». 2012. 656 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
2. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>
3. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua>
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Електронні підручники та посібники для спеціальності 071 «Облік і оподаткування». URL: <https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-02/pidruchniki-oblik-i-opodatкування.pdf>
6. Бухоблік і податки в Україні. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/>